

Chryścijanskaja DŪMKA

BIELARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

Kamunikat Nr. 7 Bielaruskaha Narodnaha Abjednańnia

Pad hetkim zahaloŭkam 5.X.37 pajavilasia brašurka. Jość heta deklaracyja bielaruskaj palityčnaj arhanizacyi: BNA (Bielaruskaje Narodnaje Abjednańnie). Arhanizacyja hetaja pryjšła na miesca BChD i žjaŭlajecca jaje abnaŭleńniem i Pradoŭžańniem.

Kamunikat № 7 byŭ administracyjnymi ŭladami skanfiskavany. Sud adnak kanfiskaty nie začvierdziŭ i padaŭ hetkija matyvy:

„Sąd nie upatruje w treści wzmiankowanego druku cech przestępstwa z art. 93,154 i 170 K. K. W szczególności zaś w żądaniu swobodnych 5 przymiotnikowych wyborów i realizacji praw Białorusinów, przewidzianych w Konstytucji, brak cech nawoływania do pozbawienia Państwa Polskiego niepodległego bytu lub oderwania części jego obszaru albo też do popełnienia innego przestępstwa”.

Pašla hetaha K-t № 7 vyjšaŭ u šviet druhim vydańniem. Znajšoŭ jon, jak daviedvajemsia, żyvy adhałos u šyrokich bielaruskich masach. Dziela hetaha pašviačajem jamu niekalka hetych uvah. Budoŭy apalityčnymi, my robim tut hetaja uvahi z punktu chryścijanskaha i ahulna bielaruskaha nacyjanalnaha.

U K-cie № 7, na naš pahlad, varta ŭvahi nastupnaje: 1. Pašladoŭnaść BNA, jakoje lohična i konsekvantna raźvivaje spadčynu pa BChD i hetym značna pryčyniajecca da raźvićcia bielaruskaj nacyjanalnej ideolohii.

2. BNA vierna staić na straży bielaruskich nacyjanalnych ideałaŭ, stojka i česna baroniačysia ad upłyvaŭ kamunizmu, fašyzmu i rasizmu. Znachodzim heta ŭ prahramie BNA, u papjarednich ka-

munikatach i ŭrešcie ŭ hetym, ab jakim tut hutarka.

3. Demakratyčnaje stanovišča BNA ŭ razumieńni zachodnia-eŭropejskim. Hetkaje razumieńnie demakratyzmu duža važnaje, bo ž i kamunisty čvierdziać, što j jany demokraty, a tymčasam, jak viedajem, panuje ŭ SSSR kryvavaja dyktatura Stalina.

4. Pravilnaja dyagnoza pałažeńnia Bielaruskaha narodu ŭ SSSR. Ab hetym u Kamunikacie № 7 čytaj-m:

„Bielaruskaja Savieckaja Sacyjalistyčnaja Respublika (BSSR) całkom padparadkavana savieckamu centru ŭ Maskvie, katory stavić na pieršym miescy Rasiejski narod, jahonyja patreby i atulaŭ rasiej skuju kulturu. Saviecki Maskoŭski centr, pravodziačy svaju palityku ŭ BSSR, zaŭziata niščyć tam, asabliva apošnim časam, relihiju i bielaruskuju nacyjanalnuju kulturu, rychtujučy hetym hrunt dla mahčymaści na BSSR čužackaj intervencyi, jakaja pryniesła-b z saboj žništažeńnie i novaje paniavoleńnie ŭsiaho Bielaruskaha Narodu”.

5. Padčorkvańnie bielaruskaj nacyjanalnej samastojnaj ideolohii:

„Trymajučy horda ściah svajej nacyjanalnej bielaruskaj samastojnaj ideolohii, pašyrać u bielaruskich sialanskich i rabotnickich masach narodnuju švidamaść, apirajučy jaje na nacyjanalnych i socyjalnych padstavach”.

6. Pazytyŭnyja adnosiny da relihii. Vidać heta z taho miesca, dzie havorycca ŭ Kamunikacie ab BSSR, ab demakratyźmie ahulaŭ,

i vidać z prahramy BNA, vyjemki jakoj znachodziacca ŭ Kamunikacie i ŭ jakoj čytajem:

„BNA za svabodu isnavañnia i za svabodu vyznavañnia relihii. BNA prociŭ vykarystyvańnia relihii palitykaj”.

7. Ūrešcie Kamunikat № 7 upaminajecca pravoŭ dla Bielaruskaha Narodu ŭ Rečypaspalitaj Polskaj, jakija zahvantavany Kanstytucyjaj i čaho, jak śčvierdziŭ Sud adkidajučy kanfiskatu, damahacca Bielarusy majuć poŭnaje prava.

Slovam, Kamunikat № 7 Bielaruskaha Narodnaha Abjednańnia, heta znak špiełaści hetaj palityčnaj arhanizacyi i pavažny pryčynak da raźvićcia bielaruskaj nacyjanalnej ideolohii.

Vypisvajcie, čytajcie i pašyrajcie ilustrovany časapis bielaruskaj moładzi

„ШЛЯХ МОЛАДЗІ”

(„ŠLACH MOŁADZI”)

„Šlach Mol.” isnuje ad 1929 h. — Vychozić dva razy ŭ miesiac Drukujecca hraždankaj i lacinkaj. Žmiaščaje cikavyja artykuly z haliny navukova-papularnaj i hramadzckaj. Pryhožyja litaraturnyja tvory i šmat roznnych viestak z žyćcia bielaruskaha i ŭsiaho švietu.

Padpiska na hod 2 zł. i 50 hr., na paŭhoda 1 zł. 50 hr., na 3 miesiacy 75 hr. Starod akuratnych padpiščykaŭ razlosaŭvajecca cennyja premii. Sioleta budzie razlosavany miž inšym radyjoaparata. Adrys radakcyi „Šlachu Moładzi”: Wilno, Zavalnaja vul. № 1.

Месяц Сакавік — месяцам пазнаньня мінуўшчыны Беларускага Народу

Пад гэтым назовам Я. Н. у № 7 „Шляху Моладзі“ піша цікавы артыкул. Між іншым у ім спатыкаем гэтка ўвагі:

„Сакавік. — Дзіўны месяц. Прынёс ён нам многа гістарычных датаў. — 2-га сакавіка 1881 году, пасья забойства расейскага цара Александра II, трагічна згінуў вялікі і смелы беларускі рэвалюцыянер народнік Ігнат Грынявіцкі. 10-га сакавіка 1864 г. на расейскай царскай шыбеніцы ў Вільні перарвана было маладое жыцьцё слаўнага беларускага паўстанца Кастуся Каліноўскага. 25-га сакавіка 1918 году Беларусь была абвешчана Незалежным Гаспадарствам. 18-га сакавіка 1921 г. — Рыскі Трактат падзяліў землі, заселеныя Беларусамі. 8-га сакавіка 1928 году памёр вялікі беларускі патрыёт і дэмакрат Пётра Крэчэўскі — апошні Старшыня Рады Беларускае Народнае Рэспублікі.

Сакавік — паўтараем — сапраўды багаты вялікімі гістарычнымі беларускімі датамі.

Дзеля гэтага месяц сакавік павінны мы пасьвяціць пазнаньню свае мінуўшчыны — мінуў-

шчыны Беларускага Народу — Беларускае Гісторыі. Зрабіць гэта трэба сёлета і раз на заўсёды, на кожны год. Гэтым ушануем мы вялікі сёлетні беларускі юбілей — 100-я ўгодкі нараджэньня Кастуся Каліноўскага, першага змагара за самастойнасьць Беларусі, за лепшую долю Народу, а таксама й іншыя нашыя нацыянальныя і культурныя юбілей.

Далей Я. Н. гавора аб спосабе пазнаваньня беларускае мінуўшчыны і радзіць прынамсі пазнаёміцца з адпаведнай бела-

рускай гістарыч. літаратурай, як: „Кароткі нарыс гісторыі Беларусі“ — прафэсара У. Ігнатоўскага, „Да гісторыі беларускага палітычнага вызваленьня“ і „Kastus Kalinoŭski, „Mužyckaja Praŭda“ i ideja niezaležnaści Biełarusi“*) — Ад. Станкевіча.

Няхай-жа заклік пазнаваць мінуўшчыну Беларускага Народу знайдзе як найшырэйшае падтрыманьне!

*) Усе тры гэтыя кніжкі можна выпісаць за 3 зл. з Беларускай Кнігарні „Пагоня“ — Вільня, Завальная 1—2.

REKOLEKCYI

Dla Biełarusau Katalikou

adbuducca ŭ kaściele św. Mikalaja ŭ Vilni 17, 18 i 19 hetaha miesiaca.

Pačatak štodnia a hadzinie 6,30 (paŭsiomaj) viečaram. Supolnaje

prystupańnie da św. Komunii ŭ niadzielu 20.III a hadzinie 10 ranicy.

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Historyčny narys.

R A Z D Z I E Ł II. 7)

Pačatki šviedamaha biełaruskaha nacyjanalnaha ruchu i Biełarusy kataliki.

(1900—1910).

§ 4. — Biełaruskija adradžency: šviedamyja Biełarusy i kataliki.

U biełaruskim adnak adradženskim ruchu aprača henych dziejačoč ŭ pišmieńnikaŭ-paetaŭ, u jakich element chryścijanski bačym pamiašany z niechryścijanskim, spatykajem tak-ža biełaruskich adradžencaŭ i razam šviedamych chryścijan katalikoŭ.

1. Voš-ža pieršym takim šviedamym katalikom i takim-ža Biełarusam adradžencam žjaŭlajecca *prof. Br. Epimach-Šypila* (1.IX.1859—6.VI.1934).

Pachodziŭ z drobnaj biełaruskaj šlachty. Doŭhija hady byŭ profesarom u Katalickaj Duchoŭnaj Akademii ŭ Pieciarburzie, ušviedamlajučy nacyjanalna biełaruskuju moładź, jakaja, rychtujučysia da du-

choŭnaha stanu, prybyvała tudy z roznych miasoč Biełarusi. Vobak z Fr. Bahuševičam — heta pieršy pioner biełaruskaha adradžeńnia, apostaf Biełaruskaha narodu, apiakun biełaruskaj moładzi, ideovy pracaiŭnik na novie biełaruskaj nacyjanalnaj i relihijnaj kultury, haračy patryjot, tvarec u biełaruskim adradžeńni pary „Zahlanie sonca i ŭ naša vakonca“, abo pary Šypilaŭskaj, jakaja papieradziła paru Našaniŭskuju.

Vialikim u historyi biełaruskaha renesansu jošč Fr. Bahuševič, što pieršy stvaryŭ biełaruskuju nacyjanalnuju ideolohiju, — nia mienšym ad jaho i — jahony praz niekatory čas sučaśnik — prof. Br. Epimach-Šypila, što teoryju Bahuševiča raźvivaŭ dalej i pravodziŭ u masy biełaruskaha narodu.

Žadajučych bližej paznajomicca z hetym Vialikim Biełarusam, adnym z pieršych pioneraŭ biełaruskaha ruchu, adsyłaju da svajej ab im brašury.¹⁾

2. Aprača Šypila ŭ pieršym dziesiatku dzieviačotych hadoŭ niamala tak-ža pryčyniŭsia da budžeńnia biełaruskaha chryścijanskaha ruchu biskup-sufrahan Mahiloŭskaj Dyecezii *S. Danisevič* (1836—1913). Pachodziŭ z biełaruskich sialan, čerejskaj parafii, b. Mahiloŭskaj hub. Skončyŭ Duch. Seminary-

1) Ад. Станкевіч — Праф. Браніслаў Эпімах-Шыпіла. З яго жыцьця і працы. Вільня, 1935.

Biełaruski Kancert.

Voš žyviom niejak, pasouŭajemsia ūpierad i pieśni piałom. 4.III sioleta adbyŭsia Biełaruski Kancert. Adbyŭsia jon u zali Śnia-deckich u Vilenskim Uniwersytecie. Ładziŭ jaho Biełaruski Studencki Sajuz. Narodu było davoli mnoha. Ū prahramie: slaŭny chor R. Šyrm: žanočy i miašany, a tak ŷa pieśni maładoj biełaruskaj śpia-vački Aŭhieŭni Čarniaŭskaj-Orsa.

Ab chory Šyrm treba skazać, što jon raście i palapšajecca. Vykonvaje jon ušciaž novyja pieśni novych (Košyc) harmanizatarau, a tak-ŷa i samo vykanaŭnie z koŷnym vystupleŭniem jaŭna pastupaje ūpierad.

Aŭhieŭnia Čarniaŭskaja-Orsa, heta maładaja jašče osoba, studentka Varšaŭskaj Kanservatoryi, rodam z Navahradačyny. Maje pryhoŷy i bahaty hołas i, nia hledziačy na svoj jašče małady wiek, maje ūžo davoli značnuju śpia-vačuju kulturu. Było heta vidacca asabliva ū niebiełaruskich pieśniach. U biełaruskich pieśniach śpia-vačka była krychu slabiejšaj. I ničoha dziŭnaha, — zdajecca, što vystup jaje 4.III u Vilni z biełaruskaj pieśniaj byŭ pieršym, a prynamsi adnym z pieršych, u jaje maładoj śpia-vačaj karjery. Adnak i ū pieśni biełaruskaj śpia-vačka patraplała siahać

na vyšyniu mastactva i siły. Tak naprykład pieśnia „Maładaja Biełarus“ była prapajana z mastackim efektam i vyklikała ahułam silnaje ūraŷaŭnie ū publiki. Pry

A. Čarniaŭskaja-Orsa

hetym nia treba zabyvacca, što była heta pieravažna publika, jakaja ū tej-ŷa zali słuchała biełaruskaj pieśni ū vykanaŭni takoha mastaka, jak M. Zabejda i maje ūžo zavostrany smak. Slovam, pieršaje ū Vilni vystupleŭnie biełaruskaj maładoj śpia-vački, heta dla biełaruskaha hramadzianstva pryjemnaja niespadzieŭka i hetaje hramadzianstva pavinna jej być

B A B R Y

(Baśnia).

Babry raz hreblu budavali:
Zubami, łapami, jak znali,
Złažyli płot i chatu sami,
I ūsio pryplaskali chvastami.
Jak u ludziej, — babior — „dziajač“ —
Bałtaŭsia ūsiudy jak taŭkač:
Pad ruki ūłaziŭ, zaminaŭ;
Zadzioršy nos, babroŭ haniaŭ —
Ūsieŭku pracu ichnu brydziŭ
I ad apošnich sloŭ ich stydziŭ.
Babry skazali: „Tut — nia ŷtuba:
Supolna chata jak nia luba —
— Bratok, u bałota lepš idzi —
Chlavok sabie tam zharadzi!“

— o —

I naš „dziajač“, naš Biełarus,
Jak ūlezie u chaŭrus, —
Choć płáčł — z im hora: ūsiudy jon
Styrčyć, jak toj ražon.

Vincuk Advažny.

udziačnym, jak za jaje śpievy, tak i za jaje biełaruskaje: hramadzka-je i nacyjanalnaje pačućcio.

Pryjemnaj nadprahramnaj niespadzieŭkaj u pieraryvie byli biełaruskija nacyjanalnyja skoki: „Lavonicha“ i „Čarot“ u apracavaŭni Chvorasta.

Ahułam treba skazać, što kancert udaŭsia i što Biełaruski Studencki Sajuz pad kiraŭnictwam svajho ūradu zrabiŭ jašče adnu dobruju biełaruskaju nacyjanalnakulturnuju spravu. st.

ju ū Miensku (1859) i Duch. Akademiju ū Pieciarburzie (1863).²⁾

Pracujučy, jak ksiondz, u kancy XIX i ū pač. XX st., u roznych biełaruskich centrach, jak Orša, Mahiloŭ, Smalensk, ks. Danisevič rozumieŭ i żyva adčuvaŭ potreby dušy biełaruskaj i ščyra imknušsia ablahčyć jaje dolu. Jon, budučy kiraŭnikom Mahiloŭskaj dyecezii, uvodziŭ u žyćcio relihijnaje biełarusau ich rodnuju movu, vydajučy biełaruskija katechizmoŭki (1906 i 1907 h.), zaachvočvajučy ducha-vienstva da ūžyvaŭnia biełaruskaj movy pa bieł. parafijach i navat sam da narodu pramaŭlajučy časta pabiełarusku.

Voš-ŷa pad upłyvam ŷypity i Daniseviča ū pieršym dziesiatku dvaccataha vieku biełaruski katalicki ruch raŷvivaŭsia duŷa pamysna i pryjmaŭ štoraz šyrejšyja raŷmiery.

Pad ich upłyvam u Duch. Katalickaj Akademii ū Pieciarburzie siarod studentau isnavau, choć nia majučy jašče arhanizacyjnych formaŭ, biełaruski hurtok.

Studenty hetaha hurtka padčas akademickaha hodu pracavali ū muroch akademii nad svaim uzhadavaŭniem i raŷvićciom chryścijanskim i biełaruskim, a padčas vakacyjaŭ, razjaŷdŷajučyisia ū rozny-

ja kuty Biełarusi, šyryli tam biełaruskaju i chryścijanskaju śviedamašć. Mety hetaj dapinali, viazučy na biełaruskija sioly biełaruskija katechizmoŭki, vydany dziajučy bp. Daniseviču, a tak-ŷa „Dudku“ i „Smyk“ Bahuševiča.

Ū hetym časie da henaha biełaruskaha hurtka ū Akademii naleŷyli viedamyja biełaruskija ksian-dzy dziejačy: Budŷka, Lisoŭski i inš. adradŷency.

3. Ks. Fr. Budŷka († 1920). Rodam z v. Voznaŭščyna, Parchvienaŭskaj hm., Vialejskaha pav. Budu-ču ū Duch. Seminari ū Pieciarburzie ū 1901—1902 h., užo byŭ śviedamym Biełarusam i mieŭ užo znosiny z ŷypitam i Danisevičam, z jakimi ide-ovaj lučnašci nie razryvaŭ nikoli.

Śviedamašć svaju biełaruskaju, a tak-ŷa i dzie-ja-našć u hetym kirunku aŷyviŭ, prybyŭšy ū Akade-miju, dzie byŭ u h. 1904—5. Biełaruskašć jaho by-ła nastolki jarkaj, što z hetaj pryčyny katalickija polskija ūłady nie chacieli jaho śviacić na ksiandza. Pieramohšy niejak hetyja trudnašci i staŭšysia ksian-dzom, pracavaŭ pieravažna ū Połaččynie i Lepalščy-nie, dzie havaryŭ biełaruskija kazaŭni, vučyŭ dzia-ciej pabiełarusku katechizmaŭ, vučyŭ ich biełaru-skaj hramaty, a tak-ŷa vioŭ šyrokaju narodnuju śviedamašć siarod Biełaruskaha narodu. Vydavaŭ tak-ŷa biełaruskija relihijnaja kniŷki i hazety. Jaho staraŭniem vyjšli: Katechizm, Śv. Andrej Babola, Śv. Historyja, Kašcielnyja abra-ady, a tak-ŷa niamala pa-

2) Ks. J. Wasilewski — Arcybiskupi i Administratorowie Archid. Mohil. Pińsk, 1930, bač. 152 i nast.

Sumnaja sapraŭdnaść

Chto cikavicca žyćcioni našaha, bielaruskaha sialanstva, i chto ūmieje hlanuć prosta ū jahonuju dušu, toj ubačyć jaho nastroi i pahlady.

Našaje sialanstva zorka śladzić za ūsimi prajavami žyćcia i na ich pasvojmu reahuje. Bielaruskaje sialanstva žviartaje vialikuju ūvahu na intelihiencyju.

Bielaruskaja vioska ad svajej, bielaruskaj intelihiencyi, choča mieć dobruju radu ū adpaviedny čas, dobraje kiraŭnictva ū narodnaj i socyjalnaj adradženskej padaroży da lepšaj i śviatelejšaj budučyjni, a ad kirujučych dziejnikaŭ sučasnym hramadzki, aśvietnym i relihiyjnym žyćciom choča mieć spraviadlivyja da siabie adnosiny, pašanu asabistaj i narodnaj hodnaści, pryznańnie prava asabovaści i asobnaści, pašanu dla rodnaj, bielaruskaj kultury i ahułam usich pravoŭ pryrodných.

Toj, chto ćvierdzić, što bielaruskaje sialanstva dumaje tolki ab pašyreńni ziamielnaj plošczy svaich maľaziamielnych haspadarak i zadavolić jaho možna praviadzieńniem chutaryzacii navat i biez ziamielnaj pryrezki, dajučy pry hetym jamu mahčymaść emigracyi z kraju — toj niaśviedama, abo i zusim śviedama mylajecca.

Treba śćvierdzić, što našaje sia-

lanstva da ūsich prajavaŭ žyćcia pryhladajecca i ūsio bačyć: vidzić usio, što dobraje i vidzić usio, što blahoje, varožaje, niaščyraje, padstupnaje i dla jahonaj narodnaj asablivaści zhubnaje.

Voš-ža Bielarusy sialanie dobra bačačy, što navokał ich dzieicca, da žyćcia adnosiacca dvajaka: macniejšyja z ich ducham i bolš nacyjanalna śviedamyja stanoviacca da pracy samy dla siabie i iduć za svajej narodnaj intelihiencyjaj, jakaja zmoža vykazacca svajej ščy-raščaj, prostaliniejnaščaj i svajej ad pastaronnych dziejnikaŭ niezaležnaščaj; slabiejšyja, dzieła at-sutnaści bielaruskich nacyjanal-ných hramadzkič arhanizacyjaŭ, padpadajuć pad upłyvy ahitacyi KPZB, jakaja ciapier u bielaruskaj vioscy amal bieškonkurencyjnaja, i stanovicca niaśviedama elemen-tam uschodniaje ekspansii.

My čujem velmi časta nara-kańni z boku dziaržaŭnaje admi-nistracyi i duchavienstva, jak ka-talickaha, taksama i pravaslaŭna-ha, na pastajannaść prajavaŭ ka-munistyčnych upłyvaŭ siarod bie-laruskaha sialanstva. Ale naležnaj baračby z kamunistyčnymi upły-vami — dasiul nia było; z kamu-nizmam zmahajecca dziaržaŭnaja administracyja, h. zv. „vyšejšyja“ sfery hramadzianstva i navat du-chavienstva badaj tolki adnym afi-cyjalnym sposabam.

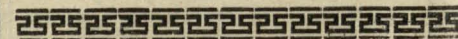
Treba adznačyć, što našaje sialanstva śviedamajenia choča być elementam uschodniaje ekspansii, bo ū svajej śviedamaści ūjaŭlaje svaju bielaruskuju asobnaść, ale da hetkaj roli časta nadajecca maľa-śviedamaja nacyjanalna jaho ča-stka.

Treba śćvierdzić tak-ža, što bielaruskaje sialanstva, zmučana-je hetkim nienormalnym žyćciom, tužyć za ładam i ūnarmavańniem narodna-hramadzka-ha žyćcia.

Dalejšy razład bielaruskaha na-rodna-hramadzka-ha žyćcia na sia-le karyсны tolki dla dziejańnia KPZB dzieła raššyrańnia i zakrap-lańnia apory ūschodniaje ekspansii.

Nacyjanalna śviedamaja častka bielaruskaha sialanstva, taksama, jak i ūsia bielaruskaja intelihiencyja heta vyrasna bačyć, ale prad hetym žyviščam, nia majučy pa vioskach biel. kult. arhanizacyjaŭ, i narodna-palityčnaha charakteru hazety, staić biazradna.

Anton Mirončyk.

„Chryścijanskaja Dumka“ razam z miesiačnikam „Z O R K A“ dla biel. dziaćiej kaštuje ū hod usia-ho 3 zał. U składčynu jašče taniej: ka-li chto na adzin supolny adras žbia-reć troch padpiščykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D.“ płacić tak-ža 3 zał., heta znača: kožny padpiščyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod.

mahaŭ bielaruskaj katalickaj hazecie „Bielarus“. Pra-cavaŭ 20 hadoŭ: 1900—1920.1)

4. Ks. Adam Lisoŭski (1882—1929). Radziŭsia ū sia-le Karandy, Kreŭskaj hm., Ašmianskaha pav. U Duchoŭnaj Akademii ū Pieciarburzie vučyŭsia ū 1903—1906 h. U hetym čacie byŭ jon užo śviedamym Bielarusam. U Akademii pašyraŭ ideju bielaruskaha adradžeńnia siarod tavaryšaŭ studentaŭ, a tak-ža byŭ u blizkich znosinach z bp. Danisevičam i z prof. Špyłam.

Ale dziejnaść jaho bielaruskaja nieahraničvala-sia murami akademii. Dziejnaść heta siahała tak-ža dalokich kutkoŭ hluchoj Bielarusi.

Listy da svajho bački pisaŭ pabielarusku, je-dučy na leta damoŭ, pryvoziŭ z soboj „Bielarusku-ju Dudku“ i biel. katechizmoŭku i razdavaŭ ich sialanam.

Vieści ab im, jak ab Bielarusie, išli badaj pa ūsiej Ašmianščynie i budzili pa siolach, asabliva siarod moľadzi, bielaruskuju śviedamaść.

Budučy ksiandzom i majučy siaki-taki hroš, addavaŭ jaho calikom na bielaruskija spravy, asab-liva na padmohu bielaruskaj vučnioŭskaj moľadzi, sam astajučysia prosta ūbohim. Dla prykladu ūs-pomniu, što i ja, aŭtar hetaj pracy, za svaju aśvie-tu i za svajo adčaści biel. ūśviedamleńnie niamala

1) Bolš padrablazna ab bp. Daniseviču i ks. Budžku hl. maju knižku: „Rodnaja mova ū śviatyniach“. Vilnia, 1929.

ūdziačny imienna ks. Ad. Lisoŭskamu. Niezadoŭha da śmierci prakonvaŭ biskupa Pinskaha Z. Łazinskaha ab patrebie bielaruskich kazańniaŭ.²⁾

U hetym-ža samym čacie što i Lisoŭski (1903—6 h.), byŭ u Akademii: ks. prałat H. Betto, jaki pieratłumačyŭ na bielaruskuju movu z češkej: „Pčalinka žyvioła maľaja, a karyści mnoha“ i ks. Fr. Hrynkievič, jaki pažnije adyjhraŭ davoli značuju ro-lu ū bielaruskim ruchu ū Horadni; ab im bližej u nastupnym raždziele.

Ale katalicki bielaruski ruch ražvivaŭsia nia tolki ū Akademii,—ražvivaŭsia jon tak-ža, pad upły-vam akademikaŭ, i ū Duch. Seminarij ū tym-ža Pieciarburzie.

5. Pieršym, viedamym nam śviedamym Biela-rusam seminarystam u Pieciarburzkaj Duch. Semi-narij byŭ Janka Mamyš, rodam z Mienščyny († 8.1. 1913). Jon pisaŭ bielaruskija vieršy pad mianiuškaj Vasil Vasilok. Da niaznaných jaho tvoraŭ, jak ab hetym śviedča A. Ziaziula, naleža karotkaje apavia-dańnie vieršam (bez pakazańnia aŭtara) „Paznaŭ Praŭdu“³⁾ napisanaje hraždankaj i łacinkaj. Praŭda, u tvory hetym bielaruskaj idei niam. Raskazvajec-ca ū im, ab sporyc bielaruskaha katalika z prava-slaŭnym śviaščeńnikam na temu praŭdzivaści viery.

2) Bolš padrobnyja vieści ab ks. Ad. Lisoŭskim ū maim artykule: „Ks. Adam Lisoŭski“ („Chr. Dumka“ 1929 h., № 15).

3) Brašura heta znachodzićca ū maim pryvatnym archi-ve.

L u t y

Viecier rezki i piavučy
voŭkam skomlić pad aknom.
Luty tnieć u tvar baluča
mokrym vietram i daždžom.

Sinia-ldzistuju paľudu
škľom raźliuśy pa śniahu,
u tuźliwych pierahudach,
lezie kośkaj na strachu.

Reki ũsie...

i ũsie vazioru
moryć skuűy jaűe lod;
tolki cicha śnicca zoram
kryhaľom —

i viesnachod.

Časam luty zaharycca
dniom viaűnianym navakoľ,
z chat vychodzjać maľadzicy
sonca čerpać u prypoľ.

A u luźynu, la chaty,
nieba siniaje hladzić
i nad hoľym miortwym sadam
chtoű pradvieűniami źvinić.

Jak sabaka šalubliwy,
viecier ľaűcycca da strech,
ab parkany čeűyć hryvu
i spacieűy liűyć śnieh.

Pieűniu pierűuju źyvuju
pad ścianoj piatuch piaje.
Luty znae —

sercam čuje.

űto nia doűha być zimie.

M. Maűara.

Luty 1938 h. Hermanavičy.

Bieľaruskaja chronika.

Vybary ũ Bieľaruskim Studenckim Sajuzie na hadavym schodzie adbylisia 6 het. mies. U urad vybrany: Ad. Dasiukievič — starűynia, K. šeűka — vice-starűynia, Č. Najdziuk — haspadar, T. Trafi-miučanka — skarbnik i V. Jermaľkovič — sakratar. U revizyjnuju komisiju: A. Zasiľ, K. Hryharčuk i V. Skľuboűski.

U čeű P. Krečeuűskaha, b. starűyni Rady Bieľ. Nar. Respubliki z nahody 10-ch uhodkaű jaho śmierci, 9.III sioleta, u Prazie čeűskaj adbyľasia čaűturnaja akademi-ja.

Sud nad „Bieľ. Krynicaj“ adľoűany. 3.III siol. u Vilenskim Ak. Sudzie mieľa razhľadacca sprava apoűniaha spynieűnia „Bieľaruskaj Krynicy“. Na šadaűnie adnak abaroncy — adv. B. Alachnoviča — Sud spravu hetu adľaűyű, dzieľa daľučeűnia ũsich papiarednich prysudaű na „Bieľ. Krynicu“.

Bieľaruskaja viečaryna ũ Varűavie. Bieľaruskaje Kulturnaje T-va ũ Varűavie 26 lutaha ľadziľa viečarynu — bal. Viečaryna ũdaľasia. Prysutnych bylo kala 400 asob.

Ahulny schod Hurtka Pryjacielaű Bieľaruskich Skaűtaű. Urad Hurtka Pryjacielaű Bieľaruskich Skaűtaű u Vilni sklikaje na dzieű 13-ha sakavika 1938 h. ahulny hadavy schod Hurtka. Pierűy termin pačatku schodu hadz.: 17,

a druhi hadz. 17 min. 30. Schod adbudzieccaű pamieűčañni Bieľaruskaj Himnazii (Daminikanskaja 3/5). Prysutnaű siabroű abaviazkavaja.

„Pačzki w bursie“. Pad takim nazovam u niadzielu 27.II sioleta Vilenskaja Radyjostancyja pieradavaľa aűdycyju z „Bursy Ziem Północno-Wschodnich“, jakaja raniej byľa bieľaruskaj i dzie ciapier źyvie badaj vykľučna bieľaruskaja vučnioűskaja moľadź. ũsia aűdycyja byľa pieradavana papolsku, z damieűkaj jazykovaj miaűanki stylu viedamaj Ciotki Albinovaj, pry tym vyraűala jana vialikuju ũdziačnaű p. vajavodzie Bociaűskamu, što jon velmi dobra hetaj bursaj apiakujecca... Jakoje ũraűaűnie vykľikala aűdycyja ũ bieľarusaű, hetaha nia budziem pišać... adciemim adno, što vykľikala jana niepryjemnyja vodhuki navat u polskaj presie. I tak, „Kurjer Pow-szechny“ ũ № 57 z 28.II 38, a za im i „Sľowo“ (1.III) nazvali aűdycyju velmi niaűdaľaji zajavili, što štaľasia heta dzieľa taho, „űto zamieű metaű čysta mastackich, byli vysunuty na pierűy plan ka-dziľa i maraűy“.

Hety numar „Chr. Dumki“ pasyľajem mnoűim na probu, daľučajuűy adnačasna „przekaz rozrachunkowy“ № 63. Vypisvajcie i prysyľajcie padpisku!

Adnak sam fakt, što apaviadaűnie hena pisana pa-bieľarusku i ũ 1904 h. (vydana ũ 1906), samo pa-sabie ũűo maje bieľaruskaje značeűnie.

Ab bieľaruskaj šviedamaűci Vasila Vasilka ka-űa i toj fakt, što jon pieraľaűyűy byű na bieľaruskuju movu „Hadzinki da Maci Boűaj“ (rukapis jakich zahinuű), a tak-űa toj fakt, što jon pišaű vierűy bieľaruskija, jakija sapraűdy majuć paetyckuju vartaű i jakija nadrukavany ũ „Naűaj Nivie“ u 1909 h. u № 19: „Kakaluűa“ i ũ № 20 taho-ű hodu vierű: „Piavun-Havarun“.

6. Pierűym paűla J. Mamyűa nastupaje vydatny Bieľarus seminaryst u Pieciarburuskaj Duch. Seminariji Al. Astramovič (A. Ziaziula) († 17.I.1921), rodam z Aűmianűčyny. Byű jon tam u seminariji 1905—1910 h. ũűo tady byű caľkom šviedamym Bieľarusam, pišaű bieľaruskija vierűy i šyryű sľovam i kniűkaj bieľaruskuju šviedamaű pa bieľaruskich siolach, byvajuű tam na vakacyjach. Staűűy-sia ksiandzom, Al. Astramovič ũűo byű viedamy jak bieľaruski paet i narodny i relihijny dziejač.¹⁾

Sľovam, za pierűy dzieűiatok hadoű XX st. bieľaruski katalicki ruch, jab bačym, ũűo byű značny. Voű što ab hetym piűa Antoű Navina:

„Lepiej staic sprava z katalickim duchavien-

stvam. Ci tut litoűskija ksiandzy dajuć dobry pry-klad, ci katalickija duchoűnyja ũľady ũmiejuć hľadzieć upierad — u buduűyniu — dalej za pravasľaűnych, trudna napeűna skazać. Adno tolki bačym: miű maľadymi ksiandzami (asabliva jaűe vučaűűymisia), katoryja vyűűli z vioski i nie adarvialisia ad jaje susim, traplajecca ũsio boleji i boleji šviedadomych bieľaruskich patryjotaű. Dzie-nie-dzie — časta pad stracham svajho bliűejűaha načalstva — jany ũűo pačali ũ kaűciele havaryć kazaűni pabieľarusku, vy-dajuć katechizmy i relihijnyja kniűki ũ bieľaruskaj movie i t. d. ũsio heta — ksiandzy-narodniki, ludzi, katoryja skroű svaje relihijnyja spravy i idei ũmiejuć bačyć źyvy narod; heta — ksiandzy-hramadzanie svajho kraju. Ale poruć z imi ũ katalickim duchavienstvie joű jaűe druhi kirunak: pradstaűniki jaho, pačynajuűy ad byűűaha Vilenskaha biskupa barona Roopa, hladziac na bieľaruskuju movu tolki jak na sposab dzieľa šyreűnia ũ narod svaich dumak. Takich dalnazorkich palitykaű, adnak, maľa: na Bieľarusi pieravaűyvajuć dahetul ksiandzy-palaki, i polski nacyjanalizm ich nie dapuskaje navat dumki, kab, pracujuűy dla katalicyzmu, duchavienstva karystaľasia bieľaruskaj movaj, paddzierűyvajuűy takim sposobam niesympatyčny dla palakoű bieľaruski nacyjanalny ruch“.²⁾

1) Pabrabniej ab źyćci, paeűli i pracy A. Ziaziuli hl. ma-ju pradmovu da zbornika vierűaű jaho „Z Rodnaha Zahonu“, vydanaha ũ 10-tyja ũhodki śmierci paeta. Vilnia, 1931.

2) На дарозе да новага жыцьця: „Маладая Беларусь“, сьэрыя I, сшыток I. Пецаўбург 1912, бач. 27.

Palityčny proces u Maskvie.

(Rasiejski sud nad Bielarusiaj, Ukrainaj i Kaŭkazam).

U Maskvie 2 h. m. pačaŭsia wielmi cikavy sudovy proces. Sudziac najvyšejšych saviieckich dastojnikaŭ: Bucharyna, Rykova, Jagodu, Krestinskaha, Rakovskoha, Šaranhoviča (bielarus) i inš.

Padsudnyja — heta abo b. kamisary-ministry, abo dyploматы-ambasadary i dastojniki kamunistyčaj partyi, što zajmali vysokija stanoviščy ŭ SSSR. Abvinavačvajuć ich u špijonstvie, škodnicत्वie, dyversii, terory, sabatažy, pravakacyi vajny i namieru adarvańnia ad SSSR Bielarusi, Ukrainy, Armenii i Azejberdžanu.

Cikava, što na sudzie abvinavačanyja sami da ūsiaho pryznajuca i sami siabie nazyvajuć zdradnikami, špijonami, bandyťami—dyversantami.

Akt abvinavačańnia zbudavany tak, kab nacyjanalna-separatystyčny ruch na Bielarusi i Ukrainie skampramitavać i abnizić jaho maralna-idejovuju vartaść, uviazvajućy bielaruski i ukraiński nacyjanalna-separatystyčny ruch u polskuju i niemieckuju raźviedku. U hetym kirunku starajecca sud vieści proces.

Akt abvinavačańnia i pakazańnie Rykova čvierdziać, što nacyjanalistyčaj hrupaj na Bielarusi kiravali: Šaranhovič (b. hien. sakratar kamunistyčaj partyi Bielarusi), Čarviakoŭ (zastreliŭsia), Haładzied (b. prezident Bielarusi) i Antipaŭ; bielaruskija nacyjanalisty chacieli addać Bielaruś pad protektarat Polščy i na heta zhadžalisia Šaranhovič, Haładzied i Čarviakoŭ.

Pavodle aktu abvinavačańnia bielaruskija nacyjanal-separatysty razam z ukraińskimi nac.-separatystami i kaŭkaskimi narodnymi hrupami tvaryli supolny blok dzieła baračby za adarvańnie Bielarusi, Ukrainy i Kaŭkaskich respublik ad SSSR.

Bielaruskaja nacyjanalistyčaj arhanizacyja, aprača svajej raboty ŭ BSSR, raźbivała kamunistyčnuju dziejnaść siarod bielarusau i ŭ Polščy, pasylajućy svaich pravakatarau.

Šaranhovič, pryznaŭšysia da ūsiaho, što ab im zapisaŭ prakuror Vyšynski ŭ akcie abvinavačańnia, ścviardžaje, što z bielaruskich dastojnikaŭ balšavickaha režymu ŭ sklad bielaruskaj nacyjanalistyčaj-buržuaznaj arhanizacyi ūvachodzili: Čarviakoŭ — mnoha-

hodni staršynia CVK Saviieckaj Bielarusi, Vaŭkovič — nastupnik Červiakova, Haładzied i Hikała — sakratar K. P. Bielarusi. Hetaja bielaruskaja arhanizacyja imknułasja da adarvańnia Saviieckaj Bielarusi ad SSSR i paddańnia jaje pad protektarat Polščy—čvierdzić Šaranhovič. Pry hetym Šaranhovič čvierdziŭ, što i jon sam u hetaj arhanizacyi pravodziŭ u BSSR dyversiju, teror i ūsialakaje haspadarčaje škodnicत्वa.

Hetak pakazvajuć na sudzie abvinavačanyja kaŭkascy i hetak čvierdzić ab ukraińskim nacyjanalistyčaj - separatystyčnym ruchu „hieroj“ Ukrainy padsudny Hryńko z tavaryšami.

My, prabyvajućyja na hetym baku balšavicka-polskaj miažy, zrazumieć hetaha samaaploŭvańnia b. balšavickimi dastojnikami nijak nia možam. Kab zrazumieć hetki ūpadak samavartaści ŭ čaławiek, sapraŭdy, treba musić być špiarša idejovym kamunistam i pašla pražyc ŭ atmosfery balšavizmu stolki času, kolki pražyli ūsie hieroi ciapierašniaha maskoŭskaha procesu. Treba adznačyc, što ūsie padsudnyja hetaha procesu — heta ŭ bolšaści staryja revalucyjany i kamunisty, jakija pačynali ŭ Rasiei revaluciju i doŭhija hady joju kiravali.

Hety proces — užo nia pieršy — pakazvaje, što sučasnaje kiraŭnicत्वa vialikaj rasiejskaj revalucyi pad pavadystvam Stalina adraklosia ŭ SSSR internacyjanalna socyjalizmu i stupila na šlach rasiejskaha vialikadziaržaŭnickaha nacyjanalizmu. Dzieła hetaha ūsie staryja kamunistyčnyja revalucyjany, jakija, jak idejovaja kamunisty — internacyjanalisty stajać na pryncypie pryznavańnia samaznačeńnia ūsiech narodaŭ, stalisia zdradnikami SSSR, a ūsie kamunisty „inarodcy“ nierasiejcy, što pryznajuca da svajej nacyjanalności i za svoj narod, u svaim razumieńni, stajać — stalisia separatystami, jakija chočać addzialeńnia ad SSSR. Voš-ža dzieła ūtrymańnia ŭ cełaści SSSR, Stalin adroksia ŭ nutrynym žyćci Savietaŭ kamunistyčnaha internacyjanalizmu, pastaviŭ dzieła scementavańnia ūnutry SSSR usio dziaržaŭnaje žyćcio na rasiejski vialikadziaržaŭnicki nacyjanalizm, zamaskavany potrebaŭ abarony ad vonkavaha fašyzmu i abjaviŭ biazžalasnu-

U Litoŭcaŭ

Aśvieta ŭ Litvie. Hazety padajuć, što pačatkavyja školy ŭ Litvie rastuć i raźvivajuca. Tak napr. u 1913 h. na terytoryi, jakuju zajmaje siańnia Litva, pracavała 1.022 vučycialoŭ pačatkavych školaŭ z 51. 222 vučniami, u 1920 — byli ūžo 1.483 vučyciali i 71.648 vučniaŭ, u 1930 — 3.777 vučycialoŭ i 177.536 vučniaŭ, u 1937 — 4876 vučycialoŭ i 269.350 vučniaŭ. Sioleta lik vučycialoŭ i vučniaŭ pavialičyŭsia ūžnoŭ, bo arhanizavana jašče 150 novych pačatkavych školaŭ.

Śmierć prałata A. Dambroŭskaha-Jakštasa. U minulym miesiacy ŭ Koŭnie pamior prałat A. Dambroŭski-Jakštasa, pražyŭšy 78 hadoŭ. Byŭ heta litoŭski vučony, piśmieńnik, pæet, krytyk i ahułam duža zasłužany dla litoŭskaha narodu pracaućnik. U pachovinach jaho ūziała ūčaście ūsia Litva: Prezydent, urad, hramadzianstva, delehaty ad roznnych arhanizacyjaŭ z usich kutkoŭ Litvy. Pachoviny byli skromnyja, bo niaboščyk prasiŭ prad svajej śmierciaj, kab byŭo ūsio skromna i kab nia byŭo ani viankoŭ, ani pramovaŭ.

*

Sud nad Ks. K. Čybirasam. U kancy minulaha tydnia Vil. Akr. Sud razhladaŭ spravu Ks. K. Čybirasa, jakoha vinavacili ū tym, što jon na metrycy padpisaŭsia nia Čybir, a Čybiras. Sud, vyslučaušy vyjaśnieńni Ks. K. Č., apraŭdaŭ jaho.

Zakryta apošniaja škola. Litoŭskaja adnadnioŭka „Pastangos“ piša, što Kuratar zakryŭ apošniuju litoŭskuju pryvatnaju školu ŭ Dajnavie, jakuju ūtrymlivała T-va „Rytas.“

Niama dazvołu. Vilenskija litoŭcy dalej starajuca dazvołu vydavać litoŭskuju hazetu. Chacieli niadaŭna vydavać: „Atbalsius“ abo „Žinios.“ Ūłady adnak nia dali dazvołu.

ju baračbu z narodnym vyzvolnym rucham „inarodcaŭ“ — Bielarusau, Ukraincaŭ i Kaŭkaskich narodaŭ.

Slovam, hety proces — heta sud rasiejskaha vialikadziaržaŭnicत्वa nad vyzvaleńniem Bielarusi, Ukrainy i inš. i nad kamunistymi revalucyjanyerami, što pačynali i pravodzili ŭ Rasiei balšavickuju revaluciju.

I. M.

Apošnja naviny

**Sud nad Litoŭcami i aprau-
dańnie.** 8.III sioleta ũ Vilenskim
Akružnym Sudzie razhladaŭsia
sprava litoŭskich pieradavych dzie-
jačoŭ (K. Stašys, ks. K. Čybir, ks.
A. Viskant i inš., usich likam 11
asob), jakija, pišučy memoryjał da
P. Prezydenta Rečypaspalitaj Pol-
skaj, byccam užyli abražlivych
sloŭ. Starasta pakaraŭ ich štra-
fam. Aštrafavanyja škiravali spr-
vu ũ Sud. Sud usich ich aprau-
daŭ.

U Hišpanii Franku niepašan-
cavała: čyrvonyja zatapili jaho va-
jenny karabiel, razam z jakim zhi-
nuła 600 čaľaviek. Jak bačym, šča-
cie tam jość žmiennym: to adny
vyhravajuč, to druhija.

Japoncy iduč u hlyb Kitaju i
bjuč biednych Kitajcaŭ. Adnak he-
ta jašče nia znača, što ũžo kitaj-
cy prajhrali. Nie. Jany mocna try-
majucca, bjucca jak mohuč i du-
majuč vajavač tak doŭha, aŭ pa-
kul nie prahoniač z svajej ziamli
napašnikaŭ Japoncaŭ.

Kanhres „Stronictva Lu- dovaha“ ũ Polšcy

U Krakavie 26 i 27 lutaha siol.
adbyŭsia vialiki kanhres „Stron-
nictva Ludovaha.“ Na hetym Kan-
hresie, najbolšaj apazycyjnaj par-
tyi ũ Polšcy, było 580 delehataŭ,
a koŭny z ich reprezentavaŭ 500
zarhanizavanych sialan.

Narady Kanhresu adčyniŭ vie-
damy dziejač Tuhut; pišmienna
vitali Kanhres palityčnyja emihran-
ty Vitas i inšyja, a tak-ža i PPS.

Kanhres vybraŭ ulady svajej
arhanizacyi i pryniaŭ rezalucyi,
jakija adnak nie apublikavanyja—
značnaja častka ich u presie pa-
javilaŭsia z prabieľami kanfiskaty.

Vybrany na staršyniu „Str.
Lud.“ M. Rataj, u svajej pramovie
na Kanhresie predstaviv sučasna-
je palažeńnie Polšcy ũ nutry i ũ
mižnarodnym žyćci, wykazvajučy,
što dla Polšcy nie padarozie ani
z totalizmam fašystaŭskim, ani z
kamunistyčnym. U hetaj pramo-
vie M. Rataj zajaŭlaŭ, što pad
uplyvy „Str. Lud.“ hornucca tak-
ža i ukrainskija i bieľaruskija sia-
lanie i što na hetym Kanhresie
byli ukrainskija i bieľaruskija de-
lehaty.

Tut nie adrečy budzie pry-pom-
nič hetym bieľaruskim delehatam,
kab jany, budučy ũ „Str. Lud.“

Adzieža i charakter

Siahońnia ludzi nadta strojna
ŭbirajuca i na heta kladuē viali-
kija hrošy. Jość ludzi, što mienš
jon tabie budzie jeści, kab tolki
charašej pachadzič! Praŭda, biez
adpaviednaj vopratki prykra pa-
kazacca ũ ludzi. Pajsci adzin da
druhoha ũ hości — i to treba
mieč u čym. Dziela adzieży mno-
hija nia jduč navat Bohu malicca
i marnujuč čas, astaŭšysia doma.
I naahuł my lubim hladzieč adzin
na druhoha i havoryč pra toje,
jak chto adziety. Časta tolki z
adzieży žjaŭlajecca ũ nas pry-chil-
našć, abo niaprychilnašć da lu-
dziej. Časam chto mała ab adzie-
ży havoryč, ale zatoje šmat du-
maje i nad mieru dbaje.

Ale jość charaktary, što ŭbi-
racca nia lubiač. Jany, jak spr-
viač sabie što adno, dyk nosiač,
pakul z pleč nia zvalicca. A jość
charaktary, što na adzin viečar
siem razoŭ adziežu žmianiajuč.
Razumny adnak čaľaviek dbaje,
kab boty nia puščali vady, kab
na rukach byli dobryja rukavicy
i ŭsia adzieža była ũ naležnym
paradku. Tady ci maroz, ci stota
nas nia tryvoža. Voš-ža razumny
čaľaviek budzie zaŭsiody adpavied-
na ŭbrany. Jość pahavorka —
„pa adzieży spatykajuč, a pa
rozumie vypraŭlajuč.“

Skolki-ž naplačycca maľadaja
viaskovaja dziaŭčyna, pakul bač-
ki nia spraviač takoj adzieży, ja-
koj zažadała! J maľady chlapiec,
kali ũ novych botach vyjdzie na
vulicu, dyk saŭsim inačaj siabie nia-
sieč, čym, kali na nahach jaho dzie-
davy boty. Ale na što brač maľa-
dych, kali i starejšyja ludzi ŭbi-
racca lubiač.

Ja bačyŭ dzvie dziaŭčynki bliž-
niački. Jany adzietyja byli ũ ad-
nalkovyja sukienki. Ale ũ adnej
z ich była sukienka kudy bolš za-
nošanaja. Ichny bačka mnie i ka-
ža, što ũ dziaŭčatak niaroŭnyja
charaktary. Matarjał na sukienki
byŭ kupleny ũ adnej kramie i ad-
načasna rabilisia sukienki, i ad-

nie zabyvalisia ab pravoch i pa-
trebach Bielarusau, zahvantava-
nych kanstytucyjaj Polskaj Rečy-
paspalitaj, ab jakich na Kanhresie
ani slova nie skazana.

Ahułam, Krakaŭski Kanhres
„Str. Lud.“ vyjaviŭ vialikuju situ
arhanizavanaha polskaha sialan-
stva, stojkašč damahańnia dema-
kratyčnaha řadu i svaju supiareč-
našć z fašyzmam i kamunizmam.

nalkova jany nadziavali j nasili.
Ale nie, u adnej z ich sukienka,
jak listok šviežaja, a ũ druhoj
skomkanaja i ũžo zanošanaja!
Mnie pakažyćcie čaľavieka, a ja pa
adzieży apišu jahony charakter.
Bo jość charaktary, što da adzie-
ży duža pryviazvajuca i za adzie-
žu aŭ trasucca. Taki strojna adzie-
ty čaľaviek zaŭsiody budzie na
siabie ahladacca i bajacca, kab na
jaho pylinka jakaja nie zvalilaŭsia.
Da čaho prytkniecca, dyk aŭ pad-
skoča. Na ŭsio dźmuchaje. A vier-
nicca taki frant da chaty, dyk pa-
kul adziežu ŭparadkuje, mnoha
času projdzie. A heta ŭsio nam
dabitna havoryč ab charaktary
čaľavieka.

Da adziežyny my velmi pry-
vykajem. Choč i horšaja jana ũ
nas, ale jak pryvykšy, dyk jana
nam i dobraja. Daŭniej u pasta-
loch chadzili šlub brač. Tady pa-
dabalisia ludziam bieľyja anučač-
ki, pieraviazanyja doŭhimi abory-
nami. Ale ciapier čaj prybiarec-
ca chto ũ pastały (lapci-chadaki)
i na šviet pakažycca, jaho zašmia-
juč ludzi. Bo heta ũžo zdaŭna
vyjšla z mody. Daŭniej sivaja siar-
miaška Bielarusam velmi pada-
baľasia, a siahońnia Bielarusy ũžo
haniajuca za paryskimi modami.
Da svajej nacyjanalnej adziežyny
siahońnia Bielarusy traciač smak.
Zatoja-ž charakter bieľaruski sia-
hońnia velmi psujecca! Pieradu-
sim čužaja moda hrošy vysysaje.
Novaj modaj Bielarus siabie pry-
vodzič da biednaty, a ŭzbahačaje
čužynca. Nadta mnoha mataryja-
lu na adiežu Bielarusy mahli-b
pryhatavač u svaim krai. Bo sa-
praŭdy možna i treba svajo tak
vyrabič, kab było j praktyčnym i
pryhožym. Dobryja samadziely z
voŭny i z lonu Bielarusy rabič
umiejuč. Adzieŭšysia hetak ũ
adziežynu svajej raboty, budzie i
miła, i pryhoža, i mocna i zdora-
va! Kramnina nosicca i dziarecca
chutka, i skora robicca brydkoj
anučynaj. A bieľaruski samadziel
nia maje kanca i kudy pryhaže-
šy! Heta pryznajuč nam i čužyncy.
Choč jašče heta nia znača, kab
my viartalisia da lapcioŭ i bie-
lych nahavicaŭ. Heta znača, kab
my siahońnia vytvarali dla siabie
ŭłasnuju bieľaruskuju modu i na-
sili svaje bieľaruskija vyraby. Tah-
dy j bieľaruski charakter u nas
zmocnicca. I vyrabicca ũ nas ad-
paviedny smak i nacyjanalnaje
pačućcio. A našy dziaŭčatki nia
buduč plakač, što ich bački pa
modzie čužo j nia ŭbirajuč.

I my nia śpim.

Subotniki, Lidzkaŭa pav. Z našaha kutka redka kali što pišacca ũ bielaruskich hazetach, ale heta nia značyć, što tut bielaruskaje žyćcio pamiora. U nas moładź pačynaje patrochu harnucca da bielaruščyny, choć niekatorym u hetym zabaraniajuć bački i nie pazvalajuć čytać. bielaruskich kniżak, ni hazet, choćuć hetym advučyć ich ad bielaruskaj movy. Ale moładź nie hladzić na heta—jana źbirajecca na viečarki i na viečarkoch čytaje bielaruskija hazety i knižki. U nas śmat jość arhanizacyjaŭ polskich, jak „Stralcy“, „Straż požarna“, „Koło Młodzieży“ i druhija, a našaj bielaruskaj arhanizacyi ni adnej niama, a

mieć takuju my nadta chacieli-by.
J. B.

Padhaniajma svajo duchavienstva!

Doŭhi Łob, Maładečanski pav. Dnia 2 lutaha h. h. pa našaj wioscy jeździŭ baciůška pa kaladzie, (z Jardanskaj vadoj). Ja jamu pakazaŭ artykuł z „Ślachu Moładzi“ № 3 pad zahałoŭkam „Zlučeńnie;“ tam było napisana, što ũsie bielarusy roznaha vyznańnia majuć svaje relihijnyja časapisy, a pravasłaŭnyja svajho relihijnaha časapisu i nia majuć. Jon, pračytaŭszy tłumačyŭ, što zrabieć heta nia ma mahčymaści. Na heta ja skazaŭ, što apuskać ruk nielha, bo my prapadzjom, treba dabiŭacca svajho.
U. B.

Z usiaho śvietu

Litoŭcy i żydy. Hazety padajuć: Prezydent Litvy A. Smetona z ŭonkaj, ministrami i inšymi dziaŭžaŭnymi dastojnikami byŭ na pryńiaćci, naładžanym „Sajuzam żydoŭskich frontavych ŭaŭnieraŭ Litvy,“ u 20-ya ŭhodki niezaleźnaści Litvy. Na hetym pryńiaćci prezydent Smetona skazaŭ pramovu, u jakoj vyjaviŭ pryznańnie Žydom, zaŭpeŭniajućy wiečnuju pryjaźń da ich litoŭskaha narodu.

Ministar Bek paječaŭ u Rym. Polski minister zahraničnych spraŭ Bek niadaŭna adviedaŭ Rym, dzie vioŭ pierahavory z kiraŭnikami italjanskaj zahraničnaj palityki. Hetaja pajezdka min. Beka maje ciesnuju suviaź z novym kursam u miźnarodnaj palitycy.

Pamior ŭładysłaŭ Hrabski. U Varšavie 1 h. m. pamior ŭładysłaŭ Hrabski b. premjer i b. minister skarbu. Niaboščyk byŭ viedamym dziejačom, vydatnym finansistym i teoretykam polskaj palityki.

Zabojstva ksiandza ũ kaściele. U Luboni, kala Paznania,

niejki V. Novak zastreliŭ u kaściele ksiandza ŭstrajcha. Śledztva vyjaviła, što Novak kamunist, fanatyk, jaki zabiŭ ksiandza z nieŭnawieści da relihii.

Pavietranaja biazboźnickaja eskadra. Centralnaja rada biazboźnictva ũ Maskvie atrymała ad uradu SSSR 6 araplanaŭ, jakija stanoviać „pieršuju pavietranuju biazboźnickuju eskadru.“ Hetaja eskadra budzie raskidać z araplanaŭ antyrelihijnuju litaraturu. Voš čym zajmajecca saviiecki ŭrad.

Berlin hałasavaŭ za abaronu relihii. U Berlinie ŭvosień 1937 h. adbylosia tajnaje hałasavańnie ũ sprawie relihii. Voš-ža 92 prac. nasielnictva vykazalaŭsia za relihijaj, 75 prac. hałasavała za proteŭstantyzm i 15 za Katalicki Kaścioł, 2 prac. za inšyja vieravyznańni, a 8 prac. prociŭ relihii. Heta pakazvaje, što niamiecki narod, u vializarnaj bolšaści, nia choča hitleraŭskaha pahanstva i trymajeca ahułam—chrwścijanstva.

I dziŭna i strašna

Anhličanka, choć zдалoku,
K' Mussolinu „robić voka“;
I jon miłaści nia taje,
Dyj... pasahu śmat pytaje —
Značyć, z torhu budzie chviga.
Nu, a Eden z Ciotkaj-Lihaj,
Nadajeŭšy ũsiej Eŭropie,
Addychajuć na urlopie.

A ũ Maskvie—u śniehu, ũ ślocie—
Robiać „čystku“ u bałocie:
Pasiarod partyjnych krykaŭ
Adzin sam siabie „za-Rykaŭ“.
Druhi z Trockim inšych paryŭ —
Ciapier sam siabie „z-Bucharyŭ“.
A Krestinskij z tołku źbiŭsia:
Salhaŭ, pośle adchryściŭsia.
A Ježov zimoj, jak ũ lecie,
Sarvaŭ Jahadu u čviecie.
Šaranhovič svaje biedy
Zvaliŭ ŭhurt na Haładzieda.
Zaliŭ tak-ža inšym łoju —
Čarviakovu z Hikałoju. —
ŭsie pryznališ, hruzdi bili,
Sama-ħlupstvam zaviaršyli.

Lavon Vietrahon

Vilenskaja chronika.

Kirmaš „Kaziuka“ prajšoŭ davoli ażyŭlena. Tych, što hety kirmaš adviedali, naličajuć da 100 tysiač. Hetamu spryjali źnižkovyja bilety.

Biezraboćcie apošnim časam padniałsia da 8 tysiač.

Rasiejski jazyk, pavodle čutak, maje być vykładany ũ Vil. Kat. Duch. Seminarji. Kali hetyja čutki dy spraŭdziacca, dyk budzie sapaŭdy dziŭna — jazyk krajovy—bielaruski minajuć, a majuć vučycia... rasiejskaha!

Paštovaja skrynka

D. A. Padchodzim da kanca. Niezabyvajciesia ab nas!

M. M. Duža dziakujem za vieršy. Z adnaha karystajem ciapier, a druhi pojedzie ũ „Zorku.“

V. Š. A. voš bačycie, — drukujem, a vy peŭnie dumali, što my ab vašych matarjalach i zabylisia.

M. I. Pieradali ũ „Zorku.“

I. Č. Viestku nadrukujem u nastupnaj „Chr. D.“, a vierš pieradali ũ „Zorku.“

Ŭ. B. Ŭžo, jak bačycie, kančajem. Dziakujem, što prysłali vy nam bolš.

P—n. Dziakujem, karystajem. Heta ŭžo apošniaja viestka, pišycie da nas bolš.

A. M. Sioje — toje, papraviŭšy dzieła viedamych pryčyn, drukujem. Nie zabyvajciesia ab nas!

I. B. Z viestak karystajem. Vierš pašli ũ „Zorku.“

B. K. Z viestak skarystajem u nastupnym numary, a vierš pieradali ũ „Zorku.“

„Chr. Dumka“ vychodzić: 1, 10 i 20 koźnaha miesiaca.

Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.
Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Ardkazy redaktar V. JERMALKOVIČ

Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Bielaruskaja Drukarnia Im. Fr. Škaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1,